

werd daarin niets gezegd over samenwerking met het gouvernement: er werd 'zelfbestuur' geëist, geen volk had, zo werd gesteld, het recht over een ander te heersen, de *Sarekat Islam* zou strijd gaan voeren tegen 'het zondig kapitalisme' (hiermee werd vooral het Westers kapitalisme bedoeld) en wel zag zij de Islam als 'de godsdienst bij uitnemendheid voor de zedelijke opvoeding van het volk', maar (en daarmee keerde de beweging zich tegen alle Islamiëten die in Indië een louter op de Koran gebaseerde samenleving wilden opbouwen) 'de staat blijve buiten invloed van elke godsdienst-inmenging doch behandel alle godsdiensten op gelijke voet.'

★

In maart '17 werd het tsaristisch regime in Rusland ten val gebracht. Sneevliet verheerlijkte dat gebeuren in een Semarangs dagblad en stelde het aan de inheemse volksmassa's ten voorbeeld. De plaatselijke Handelsvereniging ontsloeg hem – hij werd toen als secretaris en bezoldigd propagandist aangesteld door de Vereniging van Spoor- en Tramwegpersoneel. In wat hij verder over de ontwikkelingen in Rusland schreef, getuigde hij van grote instemming met het beleid van Lenin en de bolsjewiki die op een dictatuur van de communistische partij aanstuurden; dat leidde tot verdeeldheid binnen de ISDV en deze werd vervolgens in september '17 verlaten door een groep socialisten die de lijn van de Nederlandse sociaal-democratie wilden blijven volgen; als deel van de Nederlandse SDAP richtten zij de Indische Sociaal-Democratische Partij op. Hun vertrek deed de ISDV verder naar links opschuiven en na de Russische november-revolutie waarin Lenin en de zijnen de macht grepen, werd Sneevliets toon nog juichender. Het gouvernement meende dat zijn invloed in de in wezen politieke organisaties welke in de inheemse wereld waren ontstaan, allerwege te bespeuren was. Eind oktober '18 sprak gouverneur-generaal van Limburg Stirum er zijn bezorgdheid over uit in een particuliere brief aan mr. Th. B. Pleyte, die minister van koloniën was geweest in het pas afgetreden kabinet-Cort van der Linden en die Indië, waar hij van 1892 tot 1908 als advocaat fortuin had gemaakt, goed had gekend:

'Wanneer gij hier terugkeert, mijn waarde, dan zult ge uw Indië ternauwernood herkennen. Uiterlijk is 't alleen ten goede veranderd, maar innerlijk? Het